

DOI: 10.33663/0869-2491-2026-37-354-362

УДК 341.231.14:341.3

В. О. БОНДАРУК,

кандидат юридичних наук*

ORCID: 0009 0006 5566 2708

**ПРОФЕСОР ВОЛОДИМИР ВАСИЛЕНКО
ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ
В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ**

У статті проаналізовано наукові погляди професора Володимира Андрійовича Василенка (1937–2023) щодо захисту прав людини в умовах збройної агресії. Показано, як поєднання теоретичних напрацювань ученого з практичним досвідом роботи в міжнародних судових і політичних інституціях вплинуло на його підходи до кваліфікації масових порушень прав людини. Окреслено значення запропонованих ним механізмів міжнародно-правової відповідальності держави-агресора та індивідуальної кримінальної відповідальності винних осіб. Наголошено на актуальності методології вченого для документування та правової оцінки злочинів, учинених Російською Федерацією проти України після 2014 року.

Ключові слова: права людини, збройна агресія, міжнародне гуманітарне право, міжнародна відповідальність, міжнародне правосуддя, Володимир Василенко.

Bondaruk Vadym. Professor Volodymyr Vasylenko on human rights protection in conditions of armed aggression

The article examines Professor Volodymyr Andriiovych Vasylenko's (1937–2023) scholarly views on the protection of human rights in the context of armed aggression. It shows how his theoretical work, combined with practical experience in international judicial and political institutions, shaped his approaches to qualifying large-scale human rights violations. The paper outlines the relevance of the mechanisms he proposed for establishing the aggressor state's international responsibility and the individual criminal responsibility of perpetrators. It emphasizes the continuing value of his methodology for documenting and legally assessing crimes committed by the Russian Federation against Ukraine since 2014.

Keywords: human rights; armed aggression; international humanitarian law; international responsibility; international justice; Volodymyr Vasylenko.

Вступ (актуальність теми). Збройна агресія російської федерації проти України актуалізувала питання захисту прав людини в умовах воєнного конфлікту. Масові порушення міжнародного гуманітарного права, систематичні воєнні злочини та злочини проти людяності потребують не лише

* **Bondaruk Vadym**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.)

практичної протидії, а й глибокого теоретичного осмислення шляхів і засобів такої протидії. У цьому контексті особливої ваги набуває доробок вітчизняних правознавців, визначне місце серед яких посідає Володимир Андрійович Василенко (1937–2023) – український юрист-міжнародник, який поєднував фундаментальні дослідження з практичним досвідом роботи в міжнародних інституціях.

Упродовж своєї діяльності як судді Міжнародного кримінального трибуналу для колишньої Югославії (2001–2005), представника України в Раді ООН з прав людини (2006–2010) та уповноваженого України в Міжнародному суді ООН (2008) професор Василенко сформував цілісне бачення міжнародно-правового захисту прав людини під час збройних конфліктів. Особливо значущими є його праці 2014–2017 років, у яких він одним із перших послідовно обґрунтував правову кваліфікацію російської агресії та запропонував механізми притягнення агресора до відповідальності.

Це зумовлює актуальність цієї статті як однієї з перших спроб комплексного аналізу поглядів правознавця на захист прав людини в умовах збройної агресії.

Огляд літератури за тематикою дослідження. Попри вагомість спадщини В. А. Василенка, на сьогодні можна говорити про відсутність системного дослідження його доробку. Життєвий і науковий шлях ученого висвітлений у низці некрологів і спогадів колег, окремих публікаціях меморіального характеру тощо. До 75-річчя професора видано ювілейний збірник «Сучасні механізми захисту прав людини»¹, в якому вміщена ґрунтовна стаття доктора юридичних наук, професора кафедри міжнародного приватного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка В. І. Кисіля, присвячена науковій біографії вченого².

Окремі аспекти його діяльності та наукових поглядів висвітлюються у працях М. М. Антонович, а також у дослідженнях О. В. Задорожного, В. Н. Денисова та А. В. Пазюка, які присвячені розвитку міжнародного права та механізмам захисту прав людини, однак цілісного аналізу його концептуальних підходів до захисту прав людини в умовах збройних конфліктів до цього часу не зроблено.

З-поміж праць В. А. Василенка можна вирізнити три тематичні групи: праці, що стосуються загальних питань і основних тенденцій міжнародного права^{3–6}; праці, присвячені дослідженню Голодомору 1932–1933 років як злочину геноциду^{7–8}, та праці, присвячені воєнним і масовим злочинам, зокрема, у частині методологічного підходу до їх правової оцінки, які є предметом аналізу цієї статті.

Важливим складником творчого спадку В. А. Василенка є публіцистика та інтерв'ю, в яких він коментував роботу міжнародних інституцій, механізми захисту прав людини тощо. Для нашого дослідження важливими є інтерв'ю виданню *День/The Day* про участь України в Раді ООН з прав люди-

ни та протидію спробам заперечення Голодомору⁹, а також інтерв'ю й публічні виступи щодо ефективності міжнародних судів та ООН¹⁰⁻¹¹.

Постановка проблеми дослідження. Формування концептуальних засад захисту прав людини під час збройної агресії є нагальною потребою юридичної науки. Її задоволення зумовлює звертання до розробок правознавців-фахівців у галузі міжнародного права, серед яких особливе місце посідають базовані на практичному досвіді доктринальні підходи В. А. Василенка, які потребують дослідження і актуалізації.

Мета дослідження. Метою статті є з'ясування позиції В. А. Василенка щодо захисту прав людини в умовах збройної агресії, захисту прав жертв збройних конфліктів і потенціалу міжнародно-правових механізмів відповідальності держави-агресора.

Виклад основного матеріалу. Свій науковий шлях у галузі міжнародного права В. А. Василенко розпочав у Київському державному університеті імені Т. Г. Шевченка, де закінчив юридичний факультет (1959) та аспірантуру за спеціальністю «міжнародне право» (1964). У цей період в університеті працював Петро Омелянович Недбайло (1907–1974) – відомий український теоретик права, представник УРСР у Комісії ООН з прав людини та лауреат премії ООН у сфері прав людини¹². Загальна інтелектуальна атмосфера університету, орієнтована на проблематику юридичної відповідальності та міжнародного захисту прав людини, сприяла формуванню наукових інтересів молодого дослідника. Оцінюючи якість його дисертаційного дослідження, присвяченого проблемам міжнародно-правової відповідальності, під час захисту у 1965 році, П. О. Недбайло зазначав, що Вчена рада мала би присудити В. Василенку ступінь доктора юридичних наук, якби в гуманітарній сфері практикувалися підходи, які застосовуються в оцінюванні дисертацій з природничих наук.

Уже у своїй докторській дисертації «Відповідальність держав за міжнародні правопорушення», яка була опублікована у вигляді монографії (1976), науковець дослідив правові наслідки міжнародних правопорушень та механізми міжнародно-правового примусу, сформулювавши теоретичні засади підходу до проблеми відповідальності держав за порушення міжнародного права. Розвиток цих ідей набув відображення у монографії «Міжнародні правові санкції» (1982), у якій здійснено системний аналіз санкцій як інструменту забезпечення міжнародно-правових зобов'язань. Ці праці заклали теоретичну основу для його подальшої діяльності з осмислення механізмів міжнародної відповідальності держав, що виявилось особливо актуальним у контексті сучасних порушень міжнародного права.

Ці праці мали не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки формували уявлення про міжнародне право як реальний механізм впливу на поведінку держав, а не суто декларативну систему норм. Надалі саме цей підхід став методологічною основою його позиції щодо необхідності невід-

воротності відповідальності за грубі порушення міжнародного права та прав людини.

Паралельно з науковою діяльністю, до якої він повернеться вже як професор кафедри міжнародного права в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» (від 2010), В. А. Василенко бере безпосередню участь у правотворчих процесах: як науковий консультант з правових питань Міністерства закордонних справ УРСР/України (1972–1992), долучається до розроблення міжнародно-правових документів і правових позицій держави; бере участь наприкінці 1980 – на початку 1990-х років у формуванні правових засад державного суверенітету України, зокрема у розробленні проєкту Декларації про державний суверенітет України.

Від 1992 року В. А. Василенко перебуває на дипломатичній службі як посол України в державах Бенілюксу, від 1998 року – у Великій Британії та Ірландії, а також як представник України при Європейському Союзі та НАТО. Дипломатична робота, участь у діяльності Генеральної Асамблеї ООН, у роботі Третього (соціального, гуманітарного та культурного) та Шостого (правового) комітетів ООН надали В. А. Василенку глибоке знання засад і функціонування міжнародних інституцій та механізмів.

У 2001 році В. А. Василенка обирають суддею Міжнародного кримінального трибуналу для колишньої Югославії. З 2006 по 2010 рік він представляв Україну в Раді ООН з прав людини, а у 2008 році виступив уповноваженим України в Міжнародному суді ООН під час розгляду справи Румунія проти України. Активна участь у цих найавторитетніших міжнародних інституціях, зокрема судова практика розгляду справ про воєнні злочини та злочини проти людяності, істотно вплинули на його розуміння ролі міжнародного кримінального правосуддя як інструменту боротьби з безкарністю за масові порушення прав людини. Цей досвід безпосередньо позначився на його подальших наукових оцінках проблем збройної агресії, міжнародної відповідальності та захисту жертв збройних конфліктів.

Зазначені практичні напрацювання набули відображення в наступних наукових працях і публічних виступах В. А. Василенка, в яких міжнародне кримінальне правосуддя розглядається не лише як формальний інституційний механізм, а й як ключовий інструмент протидії безкарності за грубі порушення міжнародного гуманітарного права та прав людини.

Так, у статті «Основні тенденції розвитку міжнародного права прав людини» (2013) В. А. Василенко аналізує еволюцію міжнародно-правових механізмів захисту прав людини та наголошує на зростаючій ролі універсальних стандартів, які не можуть бути підпорядковані політичним інтересам окремих держав. Учений критично оцінює спроби використання концепції державного суверенітету як аргументу для виправдання масових порушень прав людини, підкреслюючи, що повага до прав людини є необхідною умовою легітимності державної влади.

Важливим елементом його підходу є розуміння комплементарності національних і міжнародних механізмів захисту прав людини. В. А. Василенко не протиставляв ці рівні, а розглядав їх як взаємодоповнювальні елементи єдиної системи: національні суди мають первинну відповідальність за розслідування порушень і захист прав жертв, тоді як міжнародні механізми активізуються у випадках, коли держава не здатна або не виявляє волі виконувати свої міжнародні зобов'язання.

Практична діяльність В. А. Василенка як представника України в Раді ООН з прав людини у 2006–2010 роках дала змогу безпосередньо застосовувати ці підходи в межах міжнародних інституцій. Зокрема, під час сьомої сесії Ради у березні 2008 року він публічно заперечував спроби російської делегації применшити значення Голодомору 1932–1933 років. У інтерв'ю виданню «День» він описував полеміку з главою російської делегації В. Лощининим, який заперечував сам факт цього злочину.

Дослідження Голодомору 1932–1933 років стало для В. А. Василенка не лише історико-правовим проєктом, а й підґрунтям для розроблення методології правової кваліфікації масових злочинів. У монографії «Голодомор 1932–1933 років в Україні як злочин геноциду: правова оцінка» та в подальшій колективній монографії він запропонував комплексний підхід до правової оцінки масових порушень прав людини.

Запропонована методологія передбачає ретельне документування фактів на основі архівних матеріалів, свідчень і демографічних досліджень; юридичну кваліфікацію дій відповідно до міжнародного права із установленням елементів складу злочину; визначення кола відповідальних осіб і форм відповідальності; а також обґрунтування правових наслідків визнання злочину, зокрема у контексті реабілітації жертв.

Особливу увагу В. А. Василенко приділяв аналізу спеціального наміру (*dolus specialis*) як обов'язкового елементу геноциду відповідно до Конвенції ООН 1948 року. На його переконання, голод 1932–1933 років не був ані природною катастрофою, ані наслідком управлінських помилок, а являв собою навмисно організований злочин, спрямований на придушення українського національно-визвольного руху через фізичне знищення значної частини української нації.

Після 2014 року ці теоретичні підходи набули нового змістового наповнення. Масові вбивства цивільного населення, катування, сексуальне насильство, депортації, руйнування об'єктів культурної спадщини та системні спроби знищення української ідентичності на тимчасово окупованих територіях потребують ретельної правової кваліфікації з урахуванням спеціального наміру та встановлення відповідальних осіб. Запропонований В. А. Василенком підхід окреслює методологічну рамку для такого аналізу.

Вчений був одним із перших українських правників, які відреагували на події 2014 року серією публікацій із чіткою правовою оцінкою дій російської федерації. У статті «Як задіяти механізми Міжнародного кримінального

суду» він обґрунтовував необхідність визнання Україною юрисдикції МКС та ініціювання розслідування злочинів, учинених під час анексії Криму та збройного конфлікту на сході України.

У статті «Російсько-українська війна 2014 року: причини, перебіг та політико-правові оцінки»¹³ учений послідовно відкидав евфемізми на кшталт «конфлікт» чи «криза», кваліфікуючи події як збройну агресію російської федерації – найтяжчий злочин проти міжнародного миру та безпеки відповідно до Статуту ООН і Римського статуту МКС.

Подальший розвиток цієї позиції простежується у статті «Збройна агресія Росії проти України: геополітичний та національний виміри»¹⁴, де агресія розглядається як продовження імперської політики, спрямованої не лише на захоплення територій, а й на підірив української державності та національної ідентичності.

Критичний аналіз міжнародної реакції на агресію набув відображення у статті «Боротьба з агресією чи її імітація: правовий аспект»¹⁵, у якій В. А. Василенко піддав сумніву ефективність Мінських домовленостей, вказуючи на відсутність у них дієвих механізмів притягнення агресора до відповідальності.

Центральним у подальших роздумах ученого стало питання механізмів відповідальності за злочин агресії. Він наголошував на необхідності системного документування злочинів за міжнародними стандартами та паралельного використання національних і міжнародних механізмів правосуддя – від МКС і Міжнародного суду ООН до Європейського суду з прав людини.

Окремо він аналізував проблему злочину агресії, відповідальність за який пов'язана передусім із вищим політичним і військовим керівництвом держави-агресора. З огляду на обмеження юрисдикції МКС щодо агресії та структурні перешкоди в системі ООН (передусім право вето в Раді Безпеки), вчений послідовно просував доцільність пошуку спеціальних інституційних рішень – зокрема через процедури Генеральної Асамблеї та створення спеціального трибуналу.

Продуктовані ним ідеї та підходи у 2023–2025 роках стали втілюватись на практиці: було започатковано міжнародні координаційні механізми для підготовки доказової бази щодо злочину агресії, зокрема в рамках співпраці органів правосуддя України з європейськими інституціями. Надалі укладенням Угоди між Радою Європи та Україною про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України¹⁶ та її ратифікацією Верховною Радою України у 2025 році¹⁷ закладено основну правову підвалину для інституціоналізації такого трибуналу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Професор Володимир Андрійович Василенко залишив українській правовій науці вагомий теоретичну та практичну спадщину у сфері захисту прав людини в умовах збройних конфліктів. Його наукові погляди формувалися у тісному зв'язку з практич-

ною діяльністю в міжнародних судових і міждержавних інституціях, відповідно запропоновані ним підходи мають значний дієвий потенціал.

Зокрема, методологія правової кваліфікації масових злочинів, розроблена в межах досліджень Голодомору, може стати засадничою для осмислення сучасних порушень, учинених у ході збройної агресії, а послідовна правова оцінка російської агресії після 2014 року, аргументація щодо механізмів відповідальності держави-агресора та індивідуальної кримінальної відповідальності винних осіб, а також критичний аналіз інституційних обмежень міжнародної системи правосуддя є засадничо важливими для формування правової позиції України.

Подальші наукові розвідки творчого спадку В. А. Василенка можуть бути спрямовані на поглиблений аналіз концепції міжнародної відповідальності держав у працях, ролі спеціального наміру у кваліфікації масових злочинів, а також впливу його ідей на сучасну практику міжнародних судових інституцій у справах, пов'язаних зі збройною агресією та захистом прав людини.

1. *Сучасні механізми захисту прав людини (до 75-ліття професора Володимира Василенка): зб. наук. пр.* / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія»; за ред. М. Антонович, В. Мицика. Київ: Києво-Могилянська академія, 2013. 172 с.
2. Кисіль В. І. Василенко Володимир Андрійович – 75 років з дня народження. *Сучасні механізми захисту прав людини (до 75-ліття професора Володимира Василенка)* / за ред. М. Антонович, В. Мицика. Київ: Києво-Могилянська академія, 2013. С. 5–12.
3. Василенко В. А. Ответственность государства за международные правонарушения: монография. Киев: Вища школа, 1976. 267 с.
4. Василенко В. А. Международные правовые санкции: монография. Киев: Вища школа, 1982. 229 с.
5. Василенко В. А. Основы теории международного права. Киев: Вища школа, 1988. 288 с.
6. Василенко В. А. Основні тенденції розвитку міжнародного права прав людини (загальний огляд). *Сучасні механізми захисту прав людини (до 75-ліття професора Володимира Василенка)* / за ред. М. Антонович, В. Мицика. Київ: Києво-Могилянська академія, 2013. С. 13–36.
7. Василенко В. А. Голодомор 1932–1933 років в Україні як злочин геноциду: правова оцінка. Київ: Вид-во імені Олени Теліги, 2009. 48 с.
8. Василенко В. А. Методологія правової оцінки Голодомору 1932–1933 рр. в Україні як злочину геноциду. *Голодомор 1932–1933 років в Україні як злочин геноциду згідно з міжнародним правом: колект. монографія* / за наук. ред. В. А. Василенка, М. М. Антонович. Київ: Києво-Могилянська академія, 2016. С. 13–73.
9. Volodymyr Vasylenko: Ukraine's Participation in UN Human Rights Council Confirms Country's Compliance with International Standards. Den / The Day. 2008. March 28. URL: <https://day.kyiv.ua/en/article/day-after-day/volodymyr-vasylenko-ukraines-participation-un-human-rights-council-confirms> (дата звернення: 10.01.2026).
10. Василенко В. Потенціал звернень до міжнародних судів уже вичерпано, Україні треба йти іншим шляхом: інтерв'ю В. Василенка Н. Малиновській. *Главком*. 24 квіт. 2017. URL: <https://glavcom.ua/interviews/volodimir-vasilenko-potencial-zvernenn-do-mizhnarodnih-sudiv-uzhe-vicherpano-ukrajini-treba-yti-inshim-shlyahom-411171.html> (дата звернення: 10.01.2026).
11. Василенко В. А. Як задіяти механізми Міжнародного кримінального суду. *Дзеркало тижня*. 2014. 1 берез. (№ 7). С. 5.
12. Усенко І. Б. Петро Омелянович Недбайло – вчитель наших вчителів. *Часопис Київського університету права*. 2018/2. С. 15–22.

13. Василенко В. А. Російсько-українська війна 2014 року: причини, перебіг та політико-правові оцінки. *Український тиждень*. 2014. № 42. С. 28–42. 14. Василенко В. А. Збройна агресія Росії проти України: геополітичний та національний виміри. *Юридичний вісник України*. 2014. 25–31 жовт. (№ 43). С. 6–7. 15. Василенко В. А. Боротьба з агресією чи її імітація: правовий аспект. *Український тиждень*. 2017. № 10. С. 17–20. 16. Угода між Україною та Радою Європи про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України. Статут Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України: міжнародний договір від 25.06.2025 р., ідентиф. № 994_002-25; *Голос України*. № 138. 16.07.2025. 17. Про ратифікацію Угоди між Україною та Радою Європи про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України: Закон України від 15.07.2025 р., № 4518-IX; *Голос України*. № 138. 16.07.2025.

References

1. Antonovych, M. & Mytsyk, V. (Eds.). (2013). *Modern mechanisms for the protection of human rights (to the 75th anniversary of Professor Volodymyr Vasylenko)*. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy (in Ukr.).
2. Kysil, V. I. (2013). Volodymyr Andriiovych Vasylenko: 75th Anniversary. In M. Antonovych & V. Mytsyk (Eds.), *Modern mechanisms for the protection of human rights* (pp. 5–12). Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy (in Ukr.).
3. Vasylenko, V. A. (1976). State responsibility for international legal violations. Kyiv: Vyshcha Shkola (in Rus.).
4. Vasylenko, V. A. (1982). International legal sanctions. Kyiv: Vyshcha Shkola (in Rus.).
5. Vasylenko, V. A. (1988). Fundamentals of the theory of international law. Kyiv: Vyshcha Shkola (in Rus.).
6. Vasylenko, V. A. (2013). Main trends in the development of international human rights law (general overview). In M. Antonovych & V. Mytsyk (Eds.), *Modern mechanisms for the protection of human rights* (pp. 13–36). Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy (in Ukr.).
7. Vasylenko, V. A. (2009). Holodomor 1932–1933 in Ukraine as a genocide crime: legal assessment. Kyiv: Olena Teliha Publishing House (in Ukr.).
8. Vasylenko, V. A. (2016). Methodology of legal assessment of the Holodomor 1932–1933 in Ukraine as a crime of genocide. In V. A. Vasylenko & M. M. Antonovych (Eds.), *Holodomor 1932–1933 in Ukraine as a genocide crime under international law* (pp. 13–73). Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy (in Ukr.).
9. Vasylenko, V. (2008, March 28). Ukraine's participation in UN Human Rights Council confirms country's compliance with international standards. The Day. URL: <https://day.kyiv.ua/en/article/day-after-day/volodymyr-vasylenko-ukraines-participation-un-human-rights-council-confirms>
10. Vasylenko, V. (2017, April 24). The potential of appeals to international courts has already been exhausted; Ukraine should take another path: interview with V. Vasylenko by N. Malynovska. *Glavcom*. URL: <https://glavcom.ua/interviews/volodimir-vasilenko-potencial-zvernenn-domiznarodnih-sudiv-uzhe-vicherpano-ukrajini-treba-yti-inshim-shlyahom-411171.html> (in Ukr.).
11. Vasylenko, V. A. (2014, March 1). How to engage mechanisms of the International Criminal Court. *Dzerkalo Tyzhnia*, (7), 5 (in Ukr.).
12. Usenko I. B. Petro Omelyanovich Nedbaylo – the teacher of our teachers. *Journal of the Kyiv University of Law*. 2018/2. Pp. 15–22.
13. Vasylenko, V. A. (2014). Russian-Ukrainian war of 2014: causes, course, and political-legal assessments. *Ukrainskyi tyzhden*. (42), 28–42 (in Ukr.).
14. Vasylenko, V. A. (2014, October 25–31). Armed aggression of Russia against Ukraine: geopolitical and national dimensions. *Yurydychnyi visnyk Ukrainy*. (43), 6–7 (in Ukr.).
15. Vasylenko, V. A. (2017). Fighting aggression or simulating it: legal aspect. *Ukrainskyi tyzhden*. (10), 17–20 (in Ukr.).
16. Agreement between Ukraine and the Council of Europe on the establishment of a Special Tribunal on the crime of aggression against Ukraine: Statute of the Special

Tribunal on the crime of aggression against Ukraine, international treaty, 25 June 2025, ID No. 994_002-25. *Holos Ukrainy*, No. 138, 16 July 2025 (in Ukr.). 17. On the ratification of the Agreement between Ukraine and the Council of Europe on the establishment of a Special Tribunal on the crime of aggression against Ukraine: Law of Ukraine No. 4518-IX, 15 July 2025. *Holos Ukrainy*, No. 138, 16 July 2025 (in Ukr.).

Bondaruk Vadym. Professor Volodymyr Vasylenko on human rights protection in conditions of armed aggression

Introduction. *Russia's armed aggression against Ukraine has brought to the forefront the problem of protecting human rights in situations of armed conflict. Massive violations of international humanitarian law, war crimes, and crimes against humanity require not only practical countermeasures but also profound theoretical reflection. In this context, the scholarly legacy of Professor Volodymyr Vasylenko, a prominent Ukrainian international lawyer, acquires particular relevance. His academic work, combined with extensive practical experience in international judicial and political institutions, offers a comprehensive legal framework for understanding and responding to contemporary challenges to human rights protection.*

The aim of the article. The purpose of the article is to analyse the views of Professor Volodymyr Vasylenko on the protection of human rights under conditions of armed aggression through the prism of his scientific works and professional activity, and to assess the applicability of his legal concepts to the current Russian aggression against Ukraine.

Results. *The article demonstrates that Vasylenko's approach is based on the complementarity of national and international mechanisms of human rights protection, the principle of inevitability of responsibility for international crimes, and the central role of legal qualification of mass atrocities. Particular attention is paid to his methodology developed in the legal assessment of the Holodomor of 1932–1933 as genocide, including the analysis of special intent (dolus specialis). This methodology proves to be directly applicable to documenting and qualifying crimes committed by the Russian Federation after 2014. The study also highlights Vasylenko's critical assessment of the limitations of existing international institutions and his proposals for alternative mechanisms, including the establishment of a special tribunal for the crime of aggression.*

Conclusions. *The article concludes that the scientific heritage of Professor Vasylenko remains highly relevant for the development of Ukraine's international legal strategy. His ideas contribute to understanding Russian aggression as a systematic policy aimed at destroying Ukrainian statehood and identity, which necessitates a comprehensive international legal response. Vasylenko's concepts form an important doctrinal basis for strengthening international accountability mechanisms and ensuring effective protection of human rights in situations of armed aggression.*

Keywords: *human rights, armed aggression, international law, international responsibility, Volodymyr Vasylenko.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 28.01.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 03.03.2026

Дата публікації: 24.03.2026